

K sociologiji integracije, inkluzije in drugih procesov

V pričujočem prispevku želimo kar se da natančno skicirati nekatere osnovne koordinate sociologije integracije. To želimo narediti zlasti zato, ker so vse bolj popularne ideje o integraciji in inkluziji¹ hendikepiranih ljudi povsem neprepičljive, konceptualno naivne in celo praktično škodljive. Zlasti v teh krajih.

Tudi s "strokovnimi" idejami ni dosti bolje: stojijo na majavih tleh in se komaj držijo pokonci, saj za njimi ni ustreznega koncepta družbenega polja, v katerega naj bi se hendikepirani ljudje asimilirali, integrirali oz. vključevali. Potrebna je torej sociološka misel, ki bo sposobna artikulirati družbeno polje in pokazati, da v sodobnih kibernetično, medijsko in informacijsko posredovanih prostorih sploh ni mogoče govoriti o integraciji. V resnici je ideja integracije povsem nesmiselna. A kot taka je še zares ideološko uporabna.

Naša teza je zato jasna: *asimilacija, integracija, inkluzija idr. so del novih ideoloških prijemov v postmodernem svetu ali svetu poznega pastoralnega kapitalizma.*

***

Skušajmo najprej narediti kratek kronološki pregled tega, kar se je v Zahodni civilizaciji dogajalo zadnjega pol stoletja. Seveda pregleda ne bomo izčrpali, saj imamo na voljo premalo prostora, zato bomo le poudarili nekatere dogodke in spremembe, ki so pomembni za razumevanje sociologije tega, kar je v naslovu pričujočega prispevka.

Zelo kratek pregled zgodovine sociologije druge polovice XX. stoletja

Leta 1967 je francoski avtor Jean Baudrillard napisal kratko recenzijo dela, ki ga je spisal Marshall McLuhan: *Razumevanje medijev.*² Delo je pomembno zato, ker postavi povsem nove temelje za razumevanje družbenih dogodkov: mediji

¹ Pomembno je, da inkluzija v matematiki pomeni tak odnos med dvema množicama, da je ena množica podmnožica druge. Gre torej za vsebovanje, zato sklepamo, da so zagovorniki družbene inkluzije matematično pismeni, toda sociološko nepismeni: hendikepirani ljudje niso bili v imaginarijih nikoli nič drugega kot družbena podmnožica.

² Recenzija je bila objavljena v: *L'Homme et la Société* (1967), 5: 227–230. O naravi in funkciji medijev v sodobnem svetu cf. Agentur Bilwet (1992). *Media archief*. Amsterdam: Uitgeverij Ravijn.

bodo v prihodnosti odigrali ključno vlogo pri spreminjanju družbenih realnosti.

Leto kasneje Baudrillard napiše epohalno delo z naslovom *Sistem objektov*.³ Danes je to eno ključnih del za razumevanje tehnološko posredovanega družbenega in simbolnega prostora, v katerem živimo.

Leta 1970 Baudrillard izda knjigo z naslovom *Potrošniška družba*.⁴ Dokončno postane jasno, da je sodobni človek vse bolj potrošnik v sistemu objektov/tehnemov, ki ga obvladujejo in preoblikujejo mediji, spektakelske in informacijske⁵ tehnologije. Računalniških tehnologij takrat še ni.

Leta 1976 izide knjiga z naslovom *Simbolna menjava in smrt*. Napiše jo Baudrillard.⁶ In pet let kasneje končno izide njegovo naslednje delo *Simulaker in simulacija*,⁷ kulturna knjiga, ki so jo Slovenci in Slovenke dobili v prevodu šele pred dvema letoma. Seveda bo trajalo, preden bodo dobili še eno knjigo, ki je izšla leta 1983: *Usodne strategije*.⁸ Avtor je seveda Baudrillard. Nastajajo koncepti **fraktalnega subjekta, komunikacijske ekstaze in implozije pomena ter družbenega v medijih**. Nič več ni tako, kot je bilo, ali tako, kot se zdi, da je. Realnost je izginila in postala lastni simulaker.⁹

Ta kratek pregled dogajanj, ki so jih bistveno artikulirala Baudrillardova dela, sklenimo z delom, ki je nastalo leta 1990: *Transparentnost zla*.¹⁰

Omenjena dela navajamo zlasti zaradi tega, da bi opozorili na pomanjkanje teoretičnega dela pri tistih, ki v tej državi govorijo o integraciji hendikepiranih ljudi in drugih procesih. Zaradi pomanjkanja konceptov namreč ne morejo razumeti pomena in vloge sodobnih digitalnih tehnologij pri preoblikovanju družbene realnosti in ljudi.

Paul Virilio nas tako že nekaj časa opozarja,¹¹ da te tehnologije delujejo na ljudi tako, da jih vključujejo v nove, virtualne, kibernetične svetove, ki so bistveno drugačni od realnih. Še več, Virilio pravi, da bodo kibernetični svetovi povsem

³ Le Systême des Objets: la consommation des signes. Bibliothèque Mediations, 93. Paris: Gallimard, 1968.

⁴ La Société de Consommation: ses mythes et ses structures. Collection "Le point de la question", 4. Paris: S. G. P. P./Denoël, 1970.

⁵ Paul Virilio bo spregovoril o informacijski bombi (cf. Die Informationsbombe: Paul Virilio und Friedrich Kittler im Gespräch (nov. 1995). WWW: <http://www.desk.nl/~nettime/zkp/ibomb.txt>).

⁶ L'Échange symbolique et la mort. Bibliothèque des sciences humaines. Paris: Gallimard, 1976.

⁷ Simulacres et Simulation. Collection Débats. Paris: Galilée, 1981.

⁸ Les Stratégies fatales. Collection Figures. Paris: Grasset, 1983.

⁹ V zadnjem času je nastalo kar nekaj filmov, ki to ilustrirajo: *Trumanova predstava*, *Klub golih pesti*, *Lepota po ameriško*, *Matrica*, *Kocka*, *Temno mesto* itd.

¹⁰ La Transparence du mal: Essai sur les phénomènes extrêmes. Collection "L'espace critique". Paris: Galilée, 1990.

¹¹ Cf. Paul Virilio (1994). *Cyberwar, God And Television: Interview with Paul*.

Virilio by Louise Wilson. [http://www.ctheory.com/a-cyberwar_god.html] Glej tudi John Armitage (1999). *Resisting the Neoliberal Discourse of Technology*

The Politics of Cyberculture in the Age of the Virtual Class. [<http://www.ctheory.com/a68.html>]

nadomestili realne, kar pomeni, da jih bodo uničili. Virtualni svetovi bodo tako nadomestili realne — postali bodo surogati, nadomestki, saturirani umetni svetovi, ki ne nastajajo po naključju, ampak onkraj njih prepoznavamo kapitalistične interese. Ljudje že sedaj lahko doživljajo derealizacijo sveta in dematerializacijo lastne eksistence. V prihodnosti bo proces še močnejši.

Ko govorimo o integraciji, moramo biti zato najprej pozorni na spremembe, ki nastajajo zlasti zadnjega pol stoletja: spremembe v strukturi realnosti, medsebojnih odnosov in osebnosti ljudi.

TRI KOORDINATE SODOBNIH HIPERSVETOV

Ker smo naredili prehod od realnih svetov h kibernetično posredovanim svetovom, lahko skiciramo osnovne koordinate novih družbenih prostorov, da bomo videli, če je ideja integracije sploh še uporabna. Videli bomo tudi, kaj se je zgodilo s koordinatami sveta, ki smo jih vselej sprejemali kot nevprašljive in večne danosti.

PRVA KOORDINATA: PROSTOR

Današnji zagovorniki integracije in inkluzije imajo naivno idejo, da je družba nekakšen vsem ljudem skupni realni prostor,¹² ki ima središče in margine oz. meje. Hendikepirani ljudje živijo kajpak na marginah ali pa so celo izključeni iz družbenega prostora. Zadnja ideja je sicer smešna, saj zunaj družbenega ni drugega kot gozd ali savana, vendar jo moramo omeniti, če hočemo razumeti razmišljanja teh, ki govorijo o integraciji.

Integracija v tej perspektivi ni nič drugega kot proces, ki naj marginalizirane ljudi spravi nazaj v družbeno polje ali pa naj jih vključi celo v njene glavne oz. osnovne tokove.

Naivna ideja o družbenem prostoru je najprej povezana z idejo o **razdalji**. To je logično: realni prostor pozna razdalje. Še več, razdalje so pomembne in bistvene, ker:

- urejajo in organizirajo;
- naredijo vidno/nevidno;
- vzpostavljajo nevtralne prostore.¹³

¹² O naravi prostora cf. Garrett Hardin (1968). *The Tragedy of the Commons*. [<http://dieoff.org/page95.htm>]

¹³ Cf. Robert Nirre (2001). *Spatial Discursions: Flames of the Digital and Ashes of the Real Confessions of a San Francisco Programmer*. *CTHEORY THEORY, TECHNOLOGY AND CULTURE VOL 24, NO 1-2 (Article 92, 13-02-01)*. Ime Robert Nirre je psevdonim računalniškega programerja, ki živi v San Franciscu.

Vidimo torej, da so v realnih prostorih ključne razdalje, zaradi katerih je nekaj v prostoru bližje, drugo pa bolj oddaljeno, nekaj je vidno, drugo je nevidno. V takem prostoru se človek lahko orientira, in sčasom ugotovi, kje je kaj. Obstaja pa tudi območje somraka.

KAKO PA JE V SODOBNIH DIGITALIZIRANIH KIBERPROSTORIH? POPOLNOMA DRUGAČE.

V kibernetičnih prostorih (v medmrežju na primer) ni najprej nobene razdalje in ljudi. To je zelo pomembno. V kiberprostoru se ne srečujemo z drugimi ljudmi, ampak z digitaliziranimi **objekti**, ki so prisotni vsi naenkrat. Srečujemo se sicer z vsakim posebej, toda to ne zanika dejstva, da lahko z istega kraja pridemo do katerega koli. V takem svetu zato ni perspektive, ki jo imamo, če se na primer postavimo na trg in gledamo okoli sebe, pri čemer vidimo različne ljudi, objekte itd., ki so seveda bolj ali manj oddaljeni od nas ter bolj ali manj dostopni. V kiberprostoru smo v resnici povsem neorientirani, saj skozi računalniški zaslon ne vidimo ničesar. Soočeni smo le z nemo prisotnostjo nekaterih objektov, ki jih s klikanjem po miški priključimo na zaslon. Z enim klikom pridejo, z drugim izginejo.

V kiberprostoru se ne srečujemo z drugimi ljudmi, ampak le z digitalnimi zapisi. Ko sedimo za računalnikom, smo popolnoma sami. Preko digitalnih vmesnikov vstopamo v kibernetični umetni svet, v katerem ni ljudi. Ti so za ekrani, preko katerih vstopajo v isti svet kot mi. A v kibernetičnem svetu ni razdalj, kot smo že zapisali.¹⁴

Računalniške tehnologije nam torej omogočajo zlasti dostop do **informacij** in **znakov**, ne do realnih ljudi in realnih prostorov. V tem je pomemben razlog. Pomembno pa je tudi to, da današnji ljudje v glavnem ne vedo, da kibernetični prostor prvotno sploh ni bil niti medij niti "družbeni" prostor.¹⁵ Kibernetični prostor se je sčasoma populariziral, vendar je danes kljub vsemu le **surogat**, nadomestek realnega prostora, ki pa je z razvojem digitalnih tehnologij začel izginjati.¹⁶

Izginjanje realnega prostora je v zadnjih desetletjih močno vplivalo na človeka. Ta vse več časa preživi pred računalniškim zaslonom, lahko pa smo prepričani, da se bo gibanje nadaljevalo: človek bo pred zaslonom preživel še več časa. Sam, seveda. Družbeni prostori so s širjenjem digitalnih hiperprostorov začeli razpadati in izginjati.

¹⁴ Cf. *ibid.* To je izjemno pomembno dejstvo, kajti razdalje so v realnih prostorih delovale kot sito, medtem ko je v hiperprostoru vse na kupu in vse sočasno dostopno.

¹⁵ *Cyberspace as originally envisioned in the works of William Gibson was neither a form of media nor a communal space* (cit. po *ibid.*). Cf. William Gibson. *Burning Chrome*. Arbour House 1986; *Neuromancer*. Ace 1984.

¹⁶ *It's as if virtuality was eating the real, eating history, eating myth, eating the future and vomiting it all back up again in bubbles of gossamer simulation* (cit. po *ibid.*).

Nastajali so nadomestki družbenega: virtualni, informacijski in kibernetični ter spektakelski prostori, v katerih se srečujejo ljudje kot objekti, znaki. Srečujejo se ljudje kot surogati, nadomestki ljudi. In začele so nastajati “kibernetične skupnosti”, ki so seveda le nadomestki, simulirani surogati realnih skupnosti oz. občestev.

V realnem prostoru so razdalje nujne in pomembne. Preprečujejo, da bi bilo vse hkrati na istem mestu. Onemogočajo dostope, omogočajo orientacijo. Razdalje ločujejo in povezujejo, izključujejo. V realnih prostorih so zato vselej potekali boji za določene položaje. V njih je bilo smiselno govoriti o izključevanju hendikepiranih ljudi, v digitalnih hiperprostorih pa to ni več smiselno.

V kibernetičnih prostorih je drugače. Nastal je vtis, da je lahko kdorkoli v katerem koli trenutku kjerkoli. To seveda ni res: obstajajo **varuhi dostopov**.¹⁷ Demokracija v hiperprostoru ni le nadomestek prave demokracije,¹⁸ ampak je tudi nevarna iluzija in zavajajoča prevara.

Z uničevanjem realnih prostorov pa ni nastajal le digitalizirani hiperprostor, ampak se je krčil tudi čas, saj se je večala hitrost,¹⁹ s katero se je bilo mogoče gibati v kiberprostoru.²⁰ Izginjal je torej prostor, izginjal je čas. Spreminjal pa se je tudi človek, kajti osnovni proces, ki ga zlahka zazna vsak človek, je tale: nenehno razpadanje in fragmentiranje vsega. Nastal je sodobni protejski, fragmentirani človek.

Omenjeni proces fragmentiranja je zares pomemben, kajti ima tudi hrbtno plat: občutek, da se svet nenehno povezuje, globalizira, integrira.²¹ Fragmenti se torej nenehno povezujejo v eno samo gigantsko celoto, zato je občutek globalizacije upravičen. Seveda pa imajo tak občutek le elitni ljudje, ki imajo to srečo, da so rojeni na Zahodu. V Afriki globalizacija ne obstaja. Tam obstaja lokalizacija kot paradoksn učinek integracije.²² Obstajajo elitni ljudje, ki so

¹⁷ Cf. Jeremy Rifkin (2000). *The Age of Access*. New York: Tarcher/Putnam.

¹⁸ Obstajajo trije pogoji prave demokracije, kot nas je poučil Immanuel Kant: človekova svoboda, zakon, avtoriteta. Demokracija tako pomeni svobodo z zakoni in avtoritetami. Če manjka le ena sama koordinata, ne moremo več govoriti o demokraciji, ampak govorimo o barbarstvu, anarhiji ali despotizmu. V kibernetičnih prostorih človek ne more biti svoboden. Torej ne more obstajati demokracija, kibernetična, digitalna ali elektronska demokracija, o kateri govorijo nekateri: na primer britanski premier Tony Blair.

¹⁹ Virilio je na vprašanje, če v današnji družbi lahko imenuje kaj, kar bi bilo pomembnejše od analize hitrosti, odgovoril, da je analiza hitrosti najbolj pomembna. Disciplino, ki analizira hitrost, je imenoval dromologija. Brez nje ne moremo razumeti človeške zgodovine. In Virilio jo povzame. Obstajajo tri revolucije v hitrosti: transport, transmisija ali prenos, transplantacija. Revolucija v transportu se je zgodila v XIX. stoletju, v XX. stoletju se je zgodila revolucija v prenosu (mediji), v prihodnosti nas čaka revolucija v obliki transplantacij.

²⁰ Cf. Paul Virilio (1977). *Vitesse et politique – Essai de dromologie*. Paris: Editions Galilée.

²¹ *And thus the chief sensation of our time is a feeling of integratory fractionation, of falling apart while coming together (cf. Nirre (2001)).*

²² Cf. Zygmunt Bauman (1990). *Paradoxes of Assimilation*. New Brunswick:

Transaction Publishers; (1994). *Morality Without Ethics. Theory, Culture & Society*, vol. 11, št. 4, str. 1–34; (1998). *On Glocalization: Or Globalization for Some, Localization for Some Others. Thesis Eleven*, no. 54, str. 37–49; (2000). *What it Means to be Excluded. V: Peter Askonas & Angus Steward (ured.). Social Inclusion: Possibilities and Tensions*. New York, St. Martin's Press; Dušan Rutar (2000). *Gllobalizacija ali kapitalizem vrača udarec. Časopis za kritiko znanosti*, št. 200–201, str. 369–380.

vklučeni v fragmentirajočo globalizacijo, in oni, ki so izključeni, zanje pa se tudi nihče ne meni. Obstajajo odvečni, nepotrebni ljudje.

DRUGA KOORDINATA: ČAS

Čas je izginil. V resnici nikoli ni obstajal, kot so vedeli že stoiki, a je kljub temu izginil. Včasih smo namreč govorili o pulznem času, danes ne moremo več. V kibernetskih ni pulznega časa, zato ni kreativnosti in človekove svobode. Tam ne živijo svobodni želeči ljudje ali subjekti želje, ampak znaki, surrogati, digitalizirani ljudje-nadomestki.

Mnogi se hvalijo, da živijo zelo hitro.²³ V resnici se ne zavedajo, da ne živijo, ampak le blodijo. Obstajajo kot objekti. Hendikepirani ljudje imajo zato enkratno priložnost, da svetu povedo njegovo resnico. Hendikep je namreč človekova prednost, saj je neanalizabilen in nesimbolizabilen. To nikakor ni poškodba, bolezen, motnja ali okvara, ampak je **sintom**, kot ga je imenoval francoski psihoanalitik Jacques Lacan. Identifikacija s hendikepom je zato način, kako človek ohranja svobodo in demokracijo, poleg tega pa ga ni mogoče digitalizirati. Hendikepa ni mogoče digitalno zapisati, medtem ko poškodbe in motnje lahko. Invalidi so zaradi tega nemočni in se skušajo integrirati, čeprav so vseskozi že integrirani. Domislili so se, da bi poskusili še z inkluzijo, a v resnici so le nemočni in patetični.

TRETJA KOORDINATA: ČLOVEK

Ljudi je, celovito gledano, vse več. Prebivalstvo sveta nenehno in hitro narašča, kar pomeni, da nekatere druge reči ne smejo in ne morejo naraščati na enak način oz. enako hitro: zaloge hrane, količina denarja, viri energije itd. To preprosto pomeni, da vsi ljudje ne morejo imeti vsega v enakih količinah: vedno bodo neenakosti in nepravilnosti. Globalizacija je v tej perspektivi čista laž. Blagostanje je le za nekatere; vselej je bilo in vselej bo.

Kapitalistični sistem, v katerem živimo, ni sistem, ki bi težil k optimumom oz. najboljšim ali najugodnejšim stanjem, ampak teži k maksimumom, tj. k stanjem, ki so še mogoča, dovoljena ali dopustna. To pomeni, da težnja k maksimumu lahko obstaja le skupaj s težnjo k minimumu: stvari se kopičijo na enem kraju, na drugem pa izginjajo, oz. se krčijo. Na svetu tako najhitreje narašča beda, ne pa blagostanje.²⁴

²³ Hitrost osvobajanja je kajpak paradokсна in samouničujoča. O tej temi cf. Paul Virilio (1995). *La vitesse de libération*. Paris: Éditions de Galilée.

²⁴ *However, by any reasonable standards, the most rapidly growing populations on earth today are (in general) the most miserable (cit. po Hardin (1968)).*

Ko govorimo o ljudeh, moramo govoriti tudi o ekonomskih, političnih, ideoloških in drugih sistemih, da bi ga lahko razumeli. In ko govorimo o sistemih, lahko govorimo o preživetju. Ekonomisti tako uporabljajo žargon, ki so si ga sposodili iz evolucionistične teorije: preživetje najbolj prilagojenih.²⁵

V sodobnih svetovih pa ne preživijo najbolj prilagojeni ljudje, ampak ljudje, ki so najmanj svobodni in najbolj fragmentirani. V takih svetovih lahko preživi le protejska osebnost.

Ko Kant v sedemdesetih letih XVIII. stoletja predava antropologijo,²⁶ govori o človeku, osebi, nikakor ne o osebnosti. In ko govori o osebi, govori zlasti o sposobnostih in zmogljivostih, o značaju in volji. Osebnost bo nastala šele z XX. stoletjem. Nastal bo koncept osebnosti.

Psihološki človek nastaja z XIX. stoletjem. Vse bolj obsežen bo besednjak prihodnjih psihologov, filozofi bodo o osebnosti vedeli vse manj.

Človek se je v hipersvetovih temeljito spremenil. Še vedno ima lahko občutek lastne identitete, vendar je njegovo delovanje, doživljanje, razmišljanje idr. razsuto po digitalnih mrežah. Sodobni človek je zaradi digitalnih vmesnikov, na katere je pripet, fragmentiran, shizofren, kar pomeni, da je le še serija ostankov ali pa je učinek nedokončanih projektov. Svoje delovanje ne more nadzorovati, naj praktično nima nobenega vpliva nanje, ker prehitro potekajo in se prehitro končajo. Učinki so zato le fragmenti, ki posnemajo ostanke nekoč obetavnih projektov.

Vpliva pa nima niti na to, kar prihaja v njega. Lahko le izbira: v trgovini, med televizijskimi programi, servisi, svetovalci itd. Vtis je, da ima na voljo neskončno ponudbo izdelkov in storitev, med katerimi mora samo izbirati. Vse je že narejeno. Zanj, seveda, za njegovo osebnost.

Sodobni hiperkapitalizem je spoznal, da mora človeka spremeniti v dosmrtnega konformističnega potrošnika, ki se bo nenehno prilagajal razmeram na hipertrgih. Nastajajo novi klubi in ljudje-osebniosti, ki se vključujejo vanje. Kapitalisti jim nenehno ponujajo nove izdelke, ki jih ljudje vse manj kupujejo in vse bolj najemajo.²⁷

Današnji protejski človek Zahodne civilizacije vse bolj živi v statičnem hiperrealnem svetu, v katerem ni dimenzij, razdalj, časa, svobode, demokracije.²⁸

²⁵ *To follow the biological metaphor of evolution used by Nelson and Winter, the development of the economy moves according to a "survival of the fittest" logic, with the likelihood of survival increasing with firm profitability (cf. Timothy J. Sturgeon (1997). Turnkey Production Networks: A New American Model of Industrial Organization? [http://brie.berkeley.edu/~briewww/pubs/wp/wp92a.html]* Za preživetje je seveda ključna beseda "profitabilnost". Ohranjanje profita ali dobička pa terja nenehno prilagajanje ali mutiranje.

²⁶ Cf. Immanuel Kant (1996). *Anthropology: From a Pragmatic Point of View*. Carbondale & Edwardsville: Southern Illinois University Press.

²⁷ Več o tej temi bralec in bralka najdeta v Rifkin (2000).

²⁸ *There is no action, only atomic state changes; no distances, only connection; and the very medium within which this world consists possesses no reality (cit. po Nirre (2001)).*

Naivni pogled na svet nam pravi, da je le-ta stabilen, homogen, globalen, ena sama celota. Prav tako smo prepričani, da so hendikepirani ljudje končno prišli na svoj račun, saj se integrirajo. A le redki se vprašajo, kam se sploh integrirajo.

SKLEP

Z analizo nekaterih koordinat smo na začetku tega besedila pokazali, da so hiperrealni svetovi bistveno drugačni kakor realni svet. Preveč nasičeni so, zato je tudi tekmovalnost v njih prevelika. Posledica je razpadanje, ne pa integracija.²⁹ Zgodba o globalizaciji, povezovanju, integraciji in inkluziji je zato pravljica za naivne.

Neskončne količine energije se izrabljajo za navidezno in simulirano povezovanje, čeprav gre v resnici le za še večje fragmentiranje, dekonstruiranje, tekmovalnost. Ključno vlogo pri tem imajo mediji, medijske, informacijske in telekomunikacijske tehnologije, ki ustvarjajo spektakle,³⁰ ter pastoralci³¹ in svetovalci oz. terapevti, h katerim se zatekajo fragmentirani ljudje oz. shizofrene protejske osebnosti. Vsi skupaj sodelujejo pri oblikovanju ter nenehnem preoblikovanju gigantskih simuliranih sistemov, ki so sposobni prenesti vsako kritiko, vsak napad in vsako refleksijo. Sistemi delujejo kot avtomati, ki sami sproti popravljajo systemske napake. Ključno vlogo pri tem imajo sodobne gigantske mednarodne korporacije, ki obvladujejo trge ter količine materialnih dobrin, ki si jih človek ne more niti predstavljati.

V takih sistemih je človek dokončno zastarel in odveč. Po mrežah se prenašajo le še informacije, ki jih človek ne potrebuje: potrebuje jih sistem. Informacije so pomembne, vendar le za sisteme, ki jih potrebujejo. Niso pomembne za človeška bitja, saj si z njimi ne morejo pomagati.³²

Kibernetični svetovi so nekoč nastajali skupaj z obljubo, da bodo pregledni, urejeni in demokratični. Nihče ni govoril o razdalji, ki je ključ do vzpostavljanja reda, preglednosti in demokracije. In če v kibernetičnih prostorih ni razdalj, je povsem nesmiselno govoriti o integraciji. V mrežah so vsi ljudje Zahodne civilizacije, pa če to hočejo ali ne, če jim je všeč ali ne. Naučiti se bodo morali plavati v digitalnih in simuliranih morjih.

²⁹ Razpadanje prepoznavamo *in the disaggregation of the corporate body into virtual corporations and turn-key service providers, the sweep of standardization across industries, the increasing opacity and automation of all forms of products and services and the spread of security regimes via authentication and surveillance measures (cit. po ibid.)*.

³⁰ Spektakli so bodisi razkošno opremljeni prizori, ki se ponujajo gledalčevim očem, bodisi dogodki, ki zaradi slikovitosti vzbujajo pozornost. Seveda pa je sestavni del vsakega spektakla tudi hrup, nemir.

³¹ Pastoralca ima zlasti idilične motive, motive pastirske ljubezni. Nobeno naključje ni, da imajo krščanski duhovniki sebe za pastirje, vernike pa za ovce.

³² *Information has no significance apart from the machine that chooses to interpret it (cit. po ibid.)*.

Kjer so mreže, ni centra, ni margine, ni integracije, ni inkluzije. Prostora in časa ni več, razdalj ni več, realnih svetov ni več. Obstajajo le še povezave.³³ Če je danes smiselno govoriti o kakem procesu v družbenem polju, potem to ni niti integracija, niti inkluzija, niti globalizacija, temveč hipna in začasna **adaptacija**. Večina ljudi se sicer še ne zaveda, da že živi v digitalnih omrežjih, vendar se bodo prej ali slej morali adaptirati na novo obliko realnosti — digitalno hiperrealnost.

Prilagajanje torej. Vse hitreje prilagajanje: sodobni protejski človek se vede, kot bi ga pregnajale erinije ali evmenida: ex abrupto. Povsem raztresen po kibernetičnih mrežah se ne zaveda, kaj se dogaja z njim: nemiren je, vznemirjen. V resnici lahko govorimo o maščevanju.

Sodobnega človeka vse manj zanima erudicija; vse bolj ga zanimajo na hitro pripravljene informacije, saj hoče biti zgolj informiran, ter spektakelske predstave, ki naj začarajo njegov pogled. Zadnji ali eshatološki cilji življenja so kljub krščanskim pastirjem vse manj pomembni: pomembna je le še trenutna eksistenca, pomembno je to, kar je tukaj in zdaj. Svet že dolgo ni nikakršna organska celota. Duhovitost, domiselnost je odveč, pred njo se fragmentirani ljudje celo umikajo, skušajo pobegniti. Celo dobre ideje hitro razvedenijo v poplavi informacij in reklamnih spotov. Ti so pogosto spotikljivi, a zaradi tega se nihče ne vznemirja.

Poti ni več, so le še povezave. Sodobni človek se ne more spotoma oglasiti pri drugem človeku, spotoma se ne more premisliti in se vrniti. V resnici blodi: kibernetični svetovi so neurejeni blodnjaki. Človeško bitje se ne vrača domov, ampak ostaja v mrežah. Ne zanima ga, da se je medtem že spoznalo. Spravišč ni več: vse je nakopičeno v kibernetičnih svetovih in je hipoma dosegljivo.

Ko “strokovnjaki” govorijo o integraciji hendikepiranih ljudi, ne moremo reči, da so se spozabili. Ne moremo jim očitati spozabe, saj natančno vedo, kaj delajo. Njihovo delovanje je v službi političnih, ekonomskih in ideoloških interesov in tega se dobro zavedajo. V resnici jim ne gre za dobro hendikepiranih ljudi, ampak za lastne interese. Pravijo sicer, da življenje ni do konca spoznatno, a to delajo zelo neprepričljivo. Verjamejo v ideje, ki jih zagovarjajo, in niso pripravljeni slišati drugačnih misli. Do spoznavanje niso kritični, ampak pristranski, nasilni in samovšečni.

Kaj je namreč ključno za razumevanje “integracije, inkluzije ipd”? Ključna so konceptualna orodja, ključna je teorija. Brez nje ne moremo razumeti, kaj se v resnici dogaja okoli nas.

In ko govorimo o integraciji telesno hendikepiranih ljudi, bi končno lahko tudi v teh krajih spoznali, da je telo šifra in da so simptomi šifre politične in

³³ *Here there is neither location nor movement, but only connection (cit. po ibid.).*

ideološke realnosti, kot je pokazal Freud, za njim pa še Lacan, Deleuze in Guattari, Baudrillard itd.³⁴

Najboljši primer integracije telesno hendikepiranih mladih ljudi je Zavod za usposabljanje invalidne mladine Kamnik.

Kamnik, 18. februarja 2001

³⁴ Cf. Shaviro, Steven (1993). *The Cinematic Body*. Minneapolis and London: University of Minnesota Press.